

Sådan vækker man alligatoren i glasburet – om Suzanne Brøgger: *Fri os fra kærligheden* (1973)

Min søn er to år gammel og ualmindeligt interesseret i vores støvsuger. Det er sådan en lille rund robotversion, der kører rundt af sig selv, i hvad der ligner tilfældige retninger, og cirka hver dag går han hen og peger på den, mens han siger en lyd, der betyder, at han gerne vil have mig til at sætte den i gang. Hvis jeg så gør det, bliver han straks bange. Bare jeg lægger an til at tænde for den, begynder han at række arme-ne i vejret og lave bekymrede lyde, indtil jeg løfter ham op. Sagen er, at han er mindst lige så bange for robotstøvsuge-ren, som han er draget af den. Han foretrækker at sidde sammen med mig oppe i sofaen eller sengen og høre den brumme under os, gætte på, hvor den kommer ud henne, holde øje med, hvor den kører hen, pege på den, følge hvert et træk, fascineret, forbeholden, på vagt.

Der er noget ved den dobbelthed af tiltrækning og skep-sis, som minder mig om mit forhold til feminisme. Især mit tidlige forhold til feminisme. En følelse af at være interesse-ret i det uden helt at forstå hvorfor. En lyst til at beskæftige mig med det, være i nærheden af det, men også, så snart det fandt sted, en oplevelse af umiddelbar skepsis. Jeg ved ikke, om jeg nødvendigvis var bange for det, jeg mødte, men jeg

havde en modstand mod det. Paraderne røg op. Forbeholdene meldte sig: Er det nu også så slemt? Hvem er det lige, der dør i krig og renser kloakker? Var hun ikke selv ude om det? Og så videre og så videre.

Det forekommer mig at være en ret udbredt dobbelthed blandt mange mænd. Fascinationen af feministisk kritik kombineret med en nærmest intuitiv trang til at afvise den. Spørgsmålet for det her kapitel er, hvad det går ud på. Det er der sikkert lige så mange svar på, som der er mænd. Jeg vil holde mig fra de store, generaliserende konklusioner og nøjes med at skrive om, hvad det gik ud på for mig.

Lysten til at ælte et par piskeflødepatter

Den første bog, der formåede at trænge igennem mine parader, var Suzanne Brøggers *Fri os fra kærligheden*. Den udkom i efteråret 1973, er blevet oversat til flere end 20 sprog, senest catalansk, ligesom nye udgaver med jævne mellemrum er blevet udgivet i Danmark, hvor den stadig, 50 år efter sin debut, sælger et halvt tusinde eksemplarer om året.

I et nyligt tilbageblik fortæller Brøgger, at den skilte sig ud fra de mange andre frigørelsesbøger, der udkom på den tid, ved "at jeg smed mig selv ned i gryden".¹ Og det skal jeg lige love for, hun gør. Tag hendes beskrivelse af den ulykkelige forelskelse, hun oplever som 17-årig på kostskole. I Dorotea med den smalle talje, de små bryster og store lår, som Brøgger lå med hovedet begravet imellem, lå og talte hendes sorte, krusede hår, mens de hørte Mozarts klaverkoncerter. Åh, Dorotea, "det svin", som Brøgger har lyst til at slikke over hele kroppen, den "lede mokke", hvis ånde hun længes efter at inhalere, Dorotea, "kællingen", som hun savner at holde

fast med begge hænder, mens hun nipper hende i øreflipperne.²

Brøgger har ellers ikke den store interesse i kvinder, sådan erotisk-romantisk, fortæller hun, fordi “man påtager sig et helt urimeligt ansvar. De skal bæres – eller lade sig bære – på hænder og fødder, man skal pleje deres samvittighedskvaler og tømmermænd og helst stå parat med en helstøbt livsanskuelse, der indebærer, at de ikke har ‘syndet’.”³ På et tidspunkt beskriver hun en anden elev på skolen, Else, der var anderledes frembrusende og ivrig efter at få noget op at køre. Brøgger betakker sig: “Der var det ved Else, at jeg ikke kunne udstå hendes bryster. Mælkefede piskeflødepatter.”⁴

Æstetikeren Brøgger foretrækker Doroteas elegance, men kan så alligevel ikke helt slippe Elses store barm: “Det er ikke særlig rart at indrømme, men jeg havde de modbydeligste fantasier med at ælte de patter møre, sætte hænderne i dem og mase dem som leverklumper og lade dem sive ud mellem fingrene – eller snøre dem ind på kryds og tværs med lærredsforbindinger.”⁵

Brøgger gør mange indrømmelser, der ikke er rare. Det stiller hende ikke nødvendigvis i et gunstigt lys, men det gør hende ualmindeligt menneskelig. Relaterbar. Også for en heteroseksuel mand, der selv går rundt med modbydelige fantasier om at gøre et og andet ved et par mælkefede piskeflødepatter. Måske er det en af grundene til, at jeg sænkede paraderne over for *Fri os fra kærligheden*. Jeg følte mig ikke forkert. I hvert fald ikke mere end forfatteren selv. Hun roder rundt nede i muddret med os andre i stedet for at foregive at tale fra en moralsk overlegen position. Hun formulerer sig bramfrit, hvis ikke decideret vulgært, som man kunne høre det i 70'ernes skurvogne og omklædningsrum. Det er

noget af det mest befriende ved bogen: at den ikke abonnerer på forestillingen om selv at skulle være pletfri for at påpege svineriet omkring og iblandt os.

“Jeg fik orgasme ved tanken om elskov med en prægtig, imaginær søn,” skriver hun, potentielt incestuøst-skandaløst, i et kapitel om seksuelle fantasier.⁶ Hun fortsætter med at fortælle om den mest ophidsende situation, hun kan forestille sig, og som hun altid vender tilbage til, når hun onanerer. Den går ud på, at mænd blotter sig for hende. Som regel mænd i 50'erne, halvskaldede, en falleret salgshof eller en vrissen issælger, “livet har været hårdt ved dem”, skriver hun medfølelse, og nu står de foran hende i bussen eller i en baggård og spiller den af, alt imens hun identificerer sig så intenst med dem, at deres orgasme bliver hendes egen.⁷

Nysgerrig efter hvad det vil gøre ved fantasiens kraft, hvis hun rent faktisk udlever den, indrykker Brøgger en annonce, og sådan går det til, at Benny, en lille, vissen S-togskontrollør, kommer på besøg i hendes lejlighed, hvor hun serverer ham et glas whisky, inden han stiller sig foran hende med pikken fremme, “mere og mere spændt og stor og fed og rød og dirrende foran mit ansigt”.⁸ Der sidder hun og kigger på hans stive lem, som hun synes er ganske smuk, og tænker “på alle de gamle grimme mænd på gaderne, man ikke kender, hvor smukke de er”.⁹ Hvorefter han begynder at spille den af og stikke den ind i munden på hende, kommer ud over hendes ansigt, så det svider i øjnene.

Sådan fik Brøgger sagt hej til sit spøgelse. Blot for at konstatere, at fantasien levede lystigt videre, den tager hun med sig i graven. Hvilket hun har det afslappet med. “Selv om jeg på mange måder er tilhænger af lighed, lige muligheder og

lige børn og lige gader og alt det ligeglade lorumlarum, så lader jeg erotisk set fem være lige.”¹⁰

Det kan lyde uambitiøst, men for mig er det stik modsat. Brøgger vil noget andet end finjustere sig frem til en mere ligelig fordeling inden for de givne rammer. Hun er træt af de givne rammer. Hvilket ikke mindst kommer til udtryk gennem hendes kritik af livet i kernefamilien. Det er ikke, fordi hun er blind for den skæve arbejdsfordeling, der finder sted bag hjemmets vægge, men i modsætning til meget anden – tør man sige småborgerlig – feministisk kritik, gør hun sig ingen forestillinger om, at kvinders lykke skulle være gjort ved, at mænd begyndte at støvsuge lidt oftere. Hendes kritik er rettet mod kernefamilien som institution, mod livet i parcelhuset med dets totale isolation fra omverdenen, det obligatoriske forbrug, køb af møbler og hårde hvidevarer, der skal symbolisere familieliv, og “ligesom man køber en vaskemaskine, laver man et barn”, gerne to, som får den blandede fornøjelse at vokse op i en kunstig kasse uden nogen forbindelse til eller funktion i det omgivende samfund.¹¹ Hør hende skrive om manden i den konstellation, fraværende som han er, både psykisk og fysisk: “Middelklassefaderen er alligatoren i glasburet, som vi kaster mønter efter i et desperat forsøg på at få den til at reagere.”¹² Og: “Man kan ikke bebrejde faderen noget, man kan ikke engang påstå, at han svigter. Spørgsmålet er nemlig, om man overhovedet kan være far i vores kultur.”¹³

Brøgger tager os tilbage til renæssancen og beskriver, hvordan kvinder og børn langsomt opstod som særlige grupper, der blev adskilt fra samfundets aktiviteter, fra det offentlige liv som sådan. Forestillingen om ‘barndommen’ som en særlig uskyldig fase af tilværelsen, kvinder sat på pi-